

FSD3458

**Opettajankoulutuksen vetovoima:
fokusryhmähaastattelut 2020**

Aineisto-opas

TIETOARKISTO

Tämän aineisto-oppaan viittaustiedot:

Opettajankoulutuksen vetovoima: fokusryhmähaastattelut 2020 [aineisto-opas]. Yhteiskuntatieteellinen tietoaarkisto [tuottaja ja jakaja], 2021.

Aineisto-opas on luotu aineiston versiosta 1.0 (11.6.2020).

Yhteiskuntatieteellinen tietoaarkisto
33014 Tampereen yliopisto

Asiakaspalvelu:
asiakaspalvelu.fsd@uta.fi
040 190 1442

Palveluportaali Aila:
<https://services.fsd.uta.fi/>

Yhteiskuntatieteellinen tietoaarkisto
<http://www.fsd.uta.fi/>

Lukijalle

Tämä aineisto-opas on osa Tietoarkistoon arkistoitua tutkimusaineistoa FSD3458. Oppaan alussa on tiedot aineiston sisällöstä, aineiston rakenteesta ja keruusta sekä luettelo julkaisuista, joissa aineistoa on käytetty. Opas sisältää myös aineiston keräämisessä käytetyt dokumentit, esimerkiksi mahdolliset haastattelukysymykset, kirjoitusohjeet, tutkimuskutsut, litterointiohjeet tai virikemateriaalit. Tekstiaineistoista mukana on usein lisäksi aineistonäyte, josta selviää esimerkiksi käytetty litterointitaso.

Liitteenä olevat aineistoon kuuluvat dokumentit on tarvittaessa anonymisoitu. Kaikki oppaan sisältämät aineiston keräämisessä käytetyt dokumentit toimitetaan asiakkaalle aineiston latauksen yhteydessä myös erillisinä tiedostoina

Aineistoon ja sen tekijöihin tulee viitata asianmukaisesti kaikissa julkaisuissa ja esityksissä, joissa aineistoa käytetään. Tietoarkiston antaman malliviittaustiedon voi merkitä lähdeluetteloon sellaisenaan tai sitä voi muokata julkaisun käytäntöjen mukaisesti. Malliviittaus:

Jyväskylän yliopisto: Opettajankoulutuksen vetovoima: fokusryhmähaastattelut 2020 [sähköinen tietoaineisto]. Versio 1.0 (2020-06-11). Yhteiskuntatieteellinen tietoarkisto [jakaja]. <http://urn.fi/urn:nbn:fi:fsd:T-FSD3458>

Tietoarkistoon on lähetettävä viitetiedot kaikista julkaisuista, joissa käyttäjä hyödyntää aineistoa. Aineiston alkuperäiset tekijät ja tietoarkisto eivät ole vastuussa aineiston jatkokäytössä tuotetuista tuloksista ja tulkinnoista.

Sisältö

1	Aineiston kuvailu	1
1.1	Aineiston otsikot ja datan versio	1
1.2	Sisällön kuvaus	1
1.3	Aineiston rakenne ja keruu	2
1.4	Aineiston käyttö	3
A	Esite tutkittavalle	5
B	Aineistonkeruuohjeistus: keskusteluohje	9
C	Aineistonäyte	13

Luku 1

Aineiston kuvailu

1.1 Aineiston otsikot ja datan versio

Aineiston nimi: Opettajankoulutuksen vetovoima: fokusryhmähaastattelut 2020

Aineiston nimi englanniksi: Attractiveness of Teacher Education: Focus Group Interviews 2020

Aineisto-opas on luotu aineiston versiosta 1.0 (11.6.2020).

1.2 Sisällön kuvaus

Tekijät

Jyväskylän yliopisto. Koulutuksen tutkimuslaitos

Aineiston tekijänoikeudet

Tietoarkiston ja aineiston luovuttajan tekemän sopimuksen mukaisesti.

Aineiston luovuttaja

Utriainen, Jukka (Jyväskylän yliopisto. Koulutuksen tutkimuslaitos)

Aineisto luovutettu arkistoon

1.6.2020

Asiasanat

ammattillinen kehitys; koulutus; koulutuspolitiikka; lukiolaiset; mielikuvat; nuoret; opettaja-oppilassuhde; opettajankoulutus; opettajuus; tulevaisuudenodotukset; työelämävalmiudet

Tieteenala / Aihealue

OKM:n tieteenalaluokitus: Yhteiskuntatieteet

CESSDAn luokitus: Esi- ja peruskoulu; Nuoret; Toisen ja korkea-asteen koulutus

Sarjakuvaus

Tämä aineisto kuuluu sarjaan:

Aineistot, jotka eivät kuulu sarjaan

Yksittäiset aineistot, jotka eivät kuulu mihinkään sarjaan.

Sisällön kuvaus

Aineisto koostuu viidestä fokusryhmähaastattelusta, joiden painopisteenä on korkeakouluopintojaan suunnittelevien nuorten käsitykset opettajankoulutuksesta ja opettajan työstä. Haastatteluihin osallistui yhteensä 27 lukio-opiskelijaa. Aineisto on osa hanketta, joka tutkii opettajankoulutuksen vetovoimaisuutta ja se on toteutettu Jyväskylän yliopiston Koulutuksen tutkimuslaitoksella. Hankkeen on rahoittanut opetus- ja kulttuuriministeriö.

Keskustelun runkona toimivat tietyt kysymykset ja teemat ja lisäksi esitettiin täydentäviä kysymyksiä haastateltavien vastauksien perusteella. Fokusryhmähaastatteluissa selvitettiin muun muassa, minkälaisista jatko-opintomahdollisuuksista lukiolaiset olivat ylipäänsä kiinnostuneita, ja mitä haastateltavat ajattelivat korkeakoulujen valintamenettelyistä, esimerkiksi ensikertalaisuuskiintiöstä. Haastatteluissa nuoret keskustelivat erityisesti opettajankoulutuksesta, opettajan erilaisista uravaihtoehdoista ja pohtivat opettajan työhön liittyviä etuja ja kuormitustekijöitä. Lisäksi haastatteluissa keskusteltiin esimerkiksi opettamisen digitalisoitumisesta, opettajien työllistymisestä ja palkoista sekä opettajan ammatin yhteiskunnallisesta tärkeydestä.

Aineisto ei sisällä taustatietoja haastateltavista. Tämän kvalitatiivisen aineiston lisäksi hankkeessa kerättiin Tietoarkistoon arkistoitu kvantitatiivinen kyselyaineisto FSD3459 Opettajakoulutuksen vetovoima: kyselyt 2020.

1.3 Aineiston rakenne ja keruu

Maa: Suomi

Kohdealue: Suomi

Havainto/aineistoyksikkötyyppi: Henkilö

Perusjoukko/otos: Korkeakouluopintojaan suunnittelevat 16-20-vuotiaat lukiolaiset, jotka ovat kiinnostuneet opettajankoulutuksesta

Aineistonkeruun ajankohta: 1.1.2020 – 28.2.2020

Kerääjät: Jyväskylän yliopisto. Koulutuksen tutkimuslaitos

Aineiston tuottajat: Opetus- ja kulttuuriministeriö

Aineistonkeruun tekniikka: Kohderyhmäkeskustelu: kasvokkainen keskustelu

Keruväline tai -ohje: Aineistonkeruuohjeistus: keskusteluohje

Tutkimuksen aikaulottuvuus: Poikkileikkausaineisto

Havainto/aineistoyksiköiden valinta: Ei-todennäköisyysotanta: itsestään muotoutunut näyte

Haastateltavat tavoitettiin siten, että otettiin yhteyttä tiettyihin lukioihin ja välitettiin tietoa lukioiden henkilökunnan kautta potentiaalisille haastateltaville.

Aineiston määrä: Viiden ryhmähaastattelun litteraatit odt-muodossa.

1.4 Aineiston käyttö

Aineiston käytössä huomioitavaa

Tutkijat ovat anonymisoineet aineiston siten, että litteraateista ei käy ilmi sukupuoliä, nimiä ja paikannimiä. Tietoarkistossa anonymisointi tarkistettiin ja tarkennettiin tarvittavissa kohdissa. Tietoarkistossa anonymisoidut kohdat on merkitty tekstiin [[tuplahakasulkein]].

Julkaisut

Heikkinen, Hannu L.T. & Utriainen, Jukka & Markkanen, Ilona & Pennanen, Matti & Taajamo, Matti & Tynjälä, Päivi (2020). Opettajankoulutuksen vetovoima. Opetus- ja kulttuuriministeriön julkaisuja 2020:26.

Ajantasainen julkaisuluettelo aineiston kuvailun yhteydessä osoitteessa

<https://services.fsd.uta.fi/catalogue/FSD3458>

Liittyvät aineistot

FSD3459 Opettajankoulutuksen vetovoima: kyselyt 2020

Käytön ja kuvailun oheismateriaalit

Heikkinen, Hannu L.T. & Utriainen, Jukka & Markkanen, Ilona & Pennanen, Matti & Taajamo, Matti & Tynjälä, Päivi (2020). Opettajankoulutuksen vetovoima. Opetus- ja kulttuuriministeriön julkaisuja 2020:26.

Aineiston sijainti

Yhteiskuntatieteellinen tietokanto

Käyttöoikeudet

Aineisto on käytettävissä (B) tutkimukseen, opetukseen ja opiskeluun.

Liite A

Esite tutkittavalle

FSD3458 OPETTAJANKOULUTUKSEN VETOVOIMA: FOKUSRYHMÄHAASTATTELUT 2020
FSD3458 ATTRACTIVENESS OF TEACHER EDUCATION: FOCUS GROUP INTERVIEWS 2020

Tämä dokumentti on osa yllä mainittua Yhteiskuntatieteelliseen tietoaarkistoon arkistoitua tutkimusaineistoa.

Dokumenttia hyödyntävien tulee viitata siihen asianmukaisesti lähdeviitteellä.

This document forms a part of the above mentioned dataset, archived at the Finnish Social Science Data Archive.

If the document is used or referred to in any way, the source must be acknowledged by means of an appropriate bibliographic citation.

Detta dokument utgör en del av den ovannämnda datamängden, arkiverad på Finlands samhällsvetenskapliga dataarkiv.

Om dokument är utnyttjat eller refererat till måste källan anges i form av bibliografisk referens.

Arvoisa lukiolainen,

Selvitämme Jyväskylän yliopiston Koulutuksen tutkimuslaitoksella suomalaisen opettajankoulutuksen vetovoimaa ja houkuttelevuutta Opetus- ja kulttuuriministeriön toimeksiannosta. Pyydämme ystävällisesti suostumustasi tutkimukseen osallistumiseksi. Tämä tiedote sisältää yksityiskohtaisemman kuvauksen tutkimuksen tarkoituksesta ja tutkimuslupalomakkeen, jossa pyydetään suostumuksesi tutkimukseen.

Tutkimuksen tarkoitus ja toteutus

Opettajankoulutus on ollut Suomessa pitkään suosittu hakukohde, mutta viime vuosina kiinnostus on kuitenkin ollut laskussa. Siksi tässä tutkimushankkeessa tarkastellaan erityisesti korkeakouluopintojaan suunnittelevien nuorten käsityksiä opettajaksi opiskelusta ja opettajan urasta. Hankkeessa perehdytään niihin tekijöihin, jotka tekevät opettajan työstä houkuttelevan. Lisäksi selvitetään myös niitä tekijöitä, jotka mahdollisesti vähentävät opettajankoulutuksen houkuttelevuutta.

Tutkimukseen osallistuvat opiskelijat pyydetään mukaan ryhmähaastatteluun, jossa kysytään heidän käsityksiään ja mielikuviaan sekä opettajankoulutuksesta, että myös itse opettajan ammatista. Haastattelu kestää noin tunnin ja siihen osallistutaan yhdessä oman lukion oppilaista muodostettavan ryhmän osana. Haastattelu toteutetaan Koulutuksen tutkimuslaitokselle tapahtuvan vierailun yhteydessä. Tässä tutkimuksessa kerätään osallistujilta vain tämä ryhmähaastatteluaineisto.

Tutkimustiedon säilytys

Haastattelu tallennetaan äänitiedostoksi ja litteroidaan tekstiksi. Tutkimusmateriaali säilytetään lukituissa ja valvotuissa tiloissa yliopistolla tietosuojamääräysten mukaisesti. Tutkittavilta kerättävä aineisto käsitellään siten, ettei ketään vastaajaa voi tunnistaa aineistosta. Vastauksissa mahdollisesti esiintyvät nimet ja muut yksilölliset tiedot poistetaan aineistosta. Lopullinen arkistointi tehdään yhteiskunnalliseen tietoarkistoon ilman minkäänlaisia tunnistetietoja.

Tutkittavien oikeudet

Tutkimukseen osallistuminen on vapaaehtoista. Tulosten raportointi on täysin luottamuksellista. Tulokset julkaistaan tutkimusraporteissa siten, että yksittäistä opiskelijaa ei voi tunnistaa. Jokaisella on oikeus itse tehdä päätös siitä, osallistuuko tutkimukseen. Jos kuitenkin osallistuja on alle 18-vuotias, hänen tulee informoida huoltajaa tutkimukseen osallistumisestaan. Tutkittavilla on oikeus keskeyttää osallistumisensa tutkimukseen milloin tahansa. Tutkittavilla on myös oikeus saada lisätietoa vastaavalta tutkijalta tutkimuksesta.

Lisätietoja tutkimuksesta antaa

Professori Hannu Heikkinen, Jyväskylän yliopisto, Koulutuksen tutkimuslaitos

[[Yhteystiedot poistettu]]

Tutkimuslupalomake

Suostumus osallistumisestani opettajankoulutuksen vetovoimaisuutta kartoittavaan tutkimukseen tammikuussa 2020

Täytä lomake ja ota se mukaasi, kun tulet vierailulle Koulutuksen tutkimuslaitokseen.

Jos olet alle 18-vuotias, näytä tutkimustiedote huoltajallesi ja kerro osallistumisestasi hänelle.

Olen perehtynyt tämän tutkimuksen tarkoitukseen, tutkittavan oikeuksiin ja annan suostumukseni osallistua tutkimukseen.

Olen näyttänyt tämän tutkimusluvan liitteenä olevan tiedotteen huoltajilleni ja kertonut heille tästä tutkimuksesta (Koskee alle 18-vuotiaita).

Päiväys ____/____/_____

Opiskelijan allekirjoitus _____

Nimen selvennys _____

Liite B

Aineistonkeruuohjeistus: keskusteluohje

FSD3458 OPETTAJANKOULUTUKSEN VETOVOIMA: FOKUSRYHMÄHAASTATTELUT 2020
FSD3458 ATTRACTIVENESS OF TEACHER EDUCATION: FOCUS GROUP INTERVIEWS 2020

Tämä dokumentti on osa yllä mainittua Yhteiskuntatieteelliseen tietoarkistoon arkistoitua tutkimusaineistoa.

Dokumenttia hyödyntävien tulee viitata siihen asianmukaisesti lähdeviitteellä.

This document forms a part of the above mentioned dataset, archived at the Finnish Social Science Data Archive.

If the document is used or referred to in any way, the source must be acknowledged by means of an appropriate bibliographic citation.

Detta dokument utgör en del av den ovannämnda datamängden, arkiverad på Finlands samhällsvetenskapliga dataarkiv.

Om dokument är utnyttjat eller refererat till måste källan anges i form av bibliografisk referens.

Selvitys opettajankoulutuksen vetovoimasta

Suunnitelma fokusryhmähaastattelujen toteuttamiseksi

1. Haastateltavan ryhmän kohtaaminen

Haastatteluihin kutsutaan lukion opiskelijoita, joilla opettajankoulutus voi olla yksi mahdollisista tulevaisuuden ammattivaihtoehdoista. Haastattelut tehdään ryhmissä, joissa on mukana 5-10 lukiolaista kerrallaan. Samassa yhteydessä he tutustuvat Koulutuksen tutkimuslaitoksen toimintaan. Lukiolaiset tavataan ennen haastattelua ja tutustutaan tutkimuslaitokseen ja sen toimintaan. Heidän kanssaan keskustellaan epämuodollisesti tutkijan työstä ja kasvatustieteen koulutuksesta. Tarkoituksena saada aikaan keskustelevalta ja avoimelta ilmapiiriltä, jotta lukiolaiset voivat mahdollisimman vapaasti ja luontevasti kertoa omalla tavallaan ajatuksistaan. Tämän jälkeen siirrytään varsinaiseen haastatteluun.

2. Haastattelun ohjeistus

Siirrytään tilaan, jossa fokusryhmäkeskustelu tapahtuu. Haastattelun aluksi kerrataan tutkimuksen periaatteet samalla kun pyydetään haastateltavia palauttamaan etukäteen heille annettu lomake, jonka myötä he antavat suostumuksensa tutkimukseen osallistumiselle. Käydään läpi lomakkeessa olevat tietosuoja-asiat sekä eettiset periaatteet, joiden mukaan toimitaan. Haastattelutilanteessa mukana olevat henkilöt esittelevät lyhyesti itsensä. Tätä vaihetta ei tallenneta.

3. Fokusryhmäkeskustelu

Fokusryhmäkeskustelu aloitetaan, ja samalla aloitetaan sen tallennus. Kerrataan tutkimuksen tarkoitus ja alla olevat teemat, joiden pohjalta on tarkoitus keskustella. Keskustelu etenee vapaasti siten, että henkilöt voivat kommentoida ja liittää omia ajatuksiaan suoraan edellisiin puheenvuoroihin. Tutkijat ovat tilanteessa mukana ohjaamassa keskustelua tarvittaessa teemoihin, joita ei vielä ole mahdollisesti käsitelty. He myös huolehtivat siitä, että jokainen haastattelussa mukana oleva saa mahdollisuuden kertoa ajatuksensa.

Keskusteluteemat:

- **Ammattivaihtoehdot :**
 - Mitä ammatillisia vaihtoehtoja olet harkinnut?
 - Miksi olet päättänyt harkitsemaan juuri näitä vaihtoehtoja?
 - Millä tavoin päätökseen vaikuttavat yliopistojen valintamenettelyt, kuten esimerkiksi niin sanottu ensikertalaisuuskiintiö?
- **Opettajankoulutukseen hakeminen:**
 - Millä perusteella teet päätöksesi hakea tai jättää hakematta opettajankoulutukseen?
 - Mikä siinä kiinnostaa ja mikä ei?
- **Opettajankoulutus:**
 - Mihin erilaisiin opettajan tehtäviin on mahdollista opiskella?
 - Millaisiin muihin tehtäviin kuin opettajan työhön voi hakeutua opettajankoulutuksen jälkeen?
- **Opettajan työ:**
 - Millaisia mielikuvia sinulla on opettajan työstä ja ammatista?

Mistä mielikuvat opettajan ammatista tai työstä ovat muodostuneet?
Miksi ole harkinnut/ et ole harkinnut opettajan ammattia?
Millaisia mielikuvia sinulla on opettajankoulutuksesta ja opettajaksi opiskelusta?
Mistä nämä käsitykset ovat syntyneet?

Liite C

Aineistonäyte

FSD3458 OPETTAJANKOULUTUKSEN VETOVOIMA: FOKUSRYHMÄHAASTATTELUT 2020
FSD3458 ATTRACTIVENESS OF TEACHER EDUCATION: FOCUS GROUP INTERVIEWS 2020

Tämä dokumentti on osa yllä mainittua Yhteiskuntatieteelliseen tietoaarkistoon arkistoitua tutkimusaineistoa.

Dokumenttia hyödyntävien tulee viitata siihen asianmukaisesti lähdeviitteellä.

This document forms a part of the above mentioned dataset, archived at the Finnish Social Science Data Archive.

If the document is used or referred to in any way, the source must be acknowledged by means of an appropriate bibliographic citation.

Detta dokument utgör en del av den ovannämnda datamängden, arkiverad på Finlands samhällsvetenskapliga dataarkiv.

Om dokument är utnyttjat eller refererat till måste källan anges i form av bibliografisk referens.

Haastattelija: Joo. Jos lähdetään nyt sit vielä miettimään nyt sit sitä että mikä siinä opettajan työssä tällä hetkellä tuntuu niiku sellaselta että miks se kiinnostaa, tai ei kiinnosta? Onks siinä jotain semmosta mikä niiku jotenki pelottaa tai hämmentää tai niiku työntää oikeesti pois?

Haastateltava 4: No mä omasta puolestani sanoisin että kun opettajilla on iso positiivinen vaikutus niin myös siellä on kyllä sellanen negatiivinen vaikutuskin myös siellä sivussa tavallaan. Et sit kun näkee niitä opettajia jotka ei välttämättä oo sellasia niin kannustavia eikä tavallaan... Meiän koulussa, tai ainaki mulla opettajat on sellasia et ne tavallaan tykkää kysellä multa kuulumisia ja haluaa tuntee mut ihmisenä sen sijaan et mä oisin pelkkä oppilas, mut sit on sellasiakin opettajia tavallaan jotka ei oikeestaan, tai se tuntuu siltä et ne ei välttämättä oikeen välitä, ja tavallaan sillee et ne vaan on opettajia, ja se loppuu siihen. Ja ne on aika tiukkoja, ja sit on sellasia opettajia jotka ei välttämättä saa luokkaa kuriin, ja niiku jotka on vähän semmosia hissukoita tavallaan. Niinnin sitte tulee vähän semmonen pelko et mitä jos mä oon tollanen, tai... Ja sit on niitä opettajia jotka on liian tiukkoja, ja sit ei kuitenkaan halua isit olla sellanen liian tiukka kuiteskaan oppilaille. Sillee et halua et luokka pysyy sillei suht hiljasena, mut sit ei kuiteskaan halua olla sellanen supertiukka tavallaan.

Haastattelija: Joo.

Haastateltava 6: Niin kyllä usein kyllä on miettiny omia opettajia ja miettiny kuinka hyviä ne on ja miettiny sitäki että jos ois ite opettaja ni mä yleensä törmään siihen että voisko sitä nyt tavallaan olla niiku yhtä hyvä että mä en arvostele niitte luonnetta mutta kuitenkin teen selvän eron oman luonteen ja niiden luonteen välillä, että se on aika semmonen vaativa työ ja miettii että onks sitten ehkä itsestä kuitenkaa siihe.

Haastateltava 4: Nii sepä. Tavallaan et vähän epäilee itteesä, tai omaa...

Haastattelija: Nii että riittääkö omat kyvyt tai ominaisuudet sit siihen.

Haastateltava 4: Nii, sepä justii.

Haastateltava 6: Mutta tää mun mielestä tuliki ilmi mutta aika semmonen yks tosi hyvä puoli siinä on se et se on semmosta mistä näkee ne tulokset ainakin aika nopeesti et [päällekkäistä puhetta]

